

Hur kan vi reducera doser och undvika kontaminering?

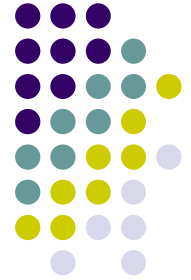
Ida Eriksson

Centralsjukhuset i Karlstad

ida.e.eriksson@liv.se

 Landstinget i Värmland

Mål med strålskydd:

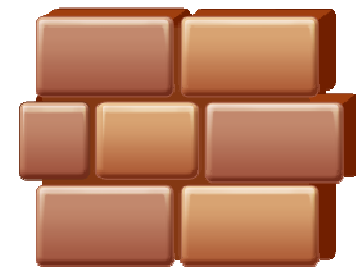

- Helt undvika deterministiska effekter
- Minimera stokastiska effekter

Strålskyddets 3 grundprinciper

- Strålningen ska vara berättigad
- Strålningen ska optimeras
- Dosgränser

Personalstrålskydd

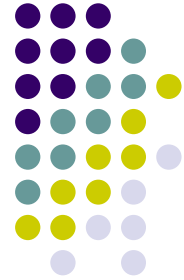

- Personal bestrålas på två sätt:
  - Extern bestrålning
  - Intern bestrålning

Dosgränser personal

(SSMFS 2008:51)

Effektiv dos	- 50 mSv/år - 100 mSv under 5 på varandra följande år
Ekvivalent dos till ögats lins	150 mSv/år
Ekvivalent dos till extremiteter	500 mSv/år

Extern bestråling

- I ampuller
- I sprutor
- I patienter
- Från kontaminering/spill

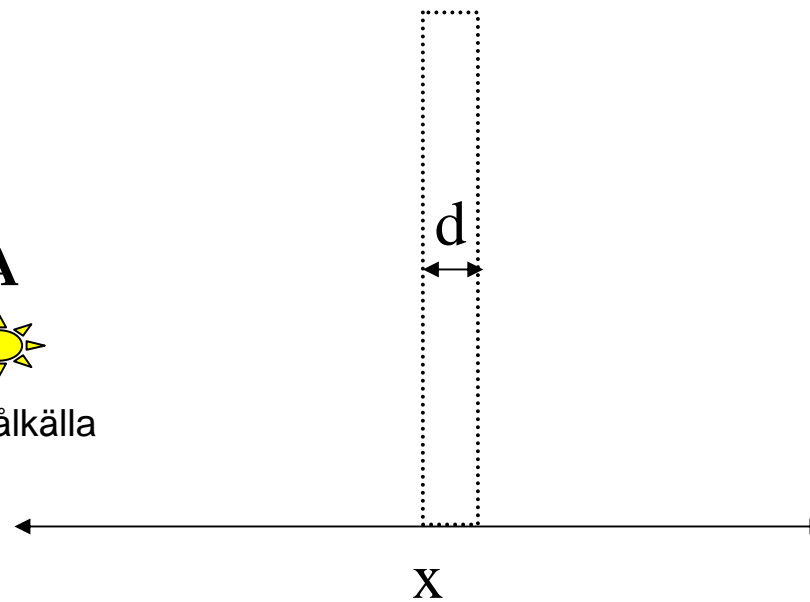

Extern bestrålning

- Stråldos, D , beror av:
  - Typ av strålning, Γ
  - Aktivitet, A
  - Avstånd, x
  - Tid, t
  - Skärmning, d och μ

$$D = \frac{A \cdot \Gamma \cdot t}{x^2} \cdot e^{-\mu d}$$

Typ av strålning

- Dosrat på 1 meter från punktkälla

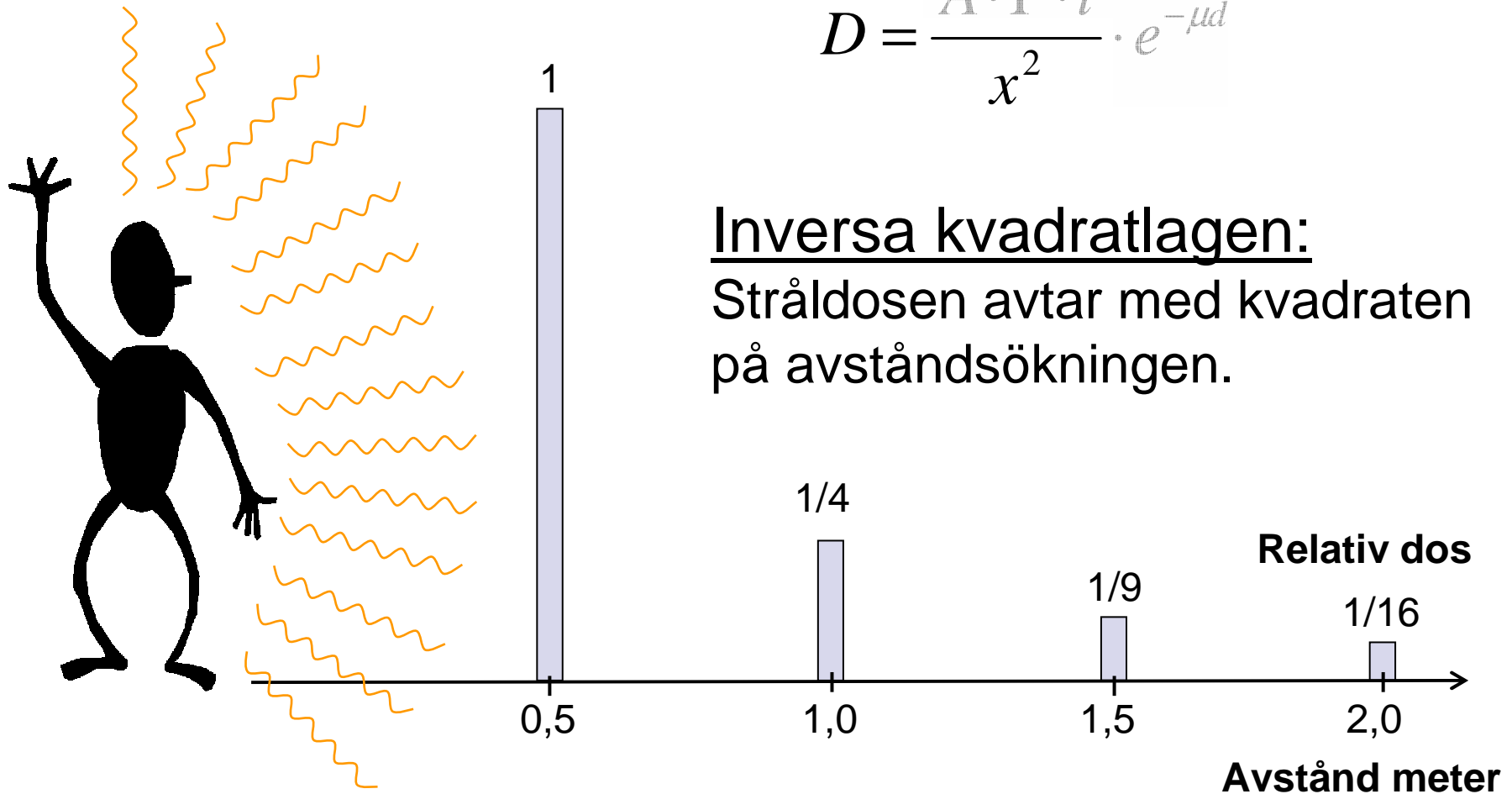
Strålkälla	Fotonenergi [keV]	Gammaratskonstant [$\mu\text{Gy/h/MBq}$]
$^{99\text{m}}\text{Tc}$	140	0,017
^{51}Cr	320	0,005
^{131}I	365	0,057
^{18}F	511	0,15

Avståndets betydelse

$$D = \frac{A \cdot \Gamma \cdot t}{x^2} \cdot e^{-\mu d}$$

Inversa kvadratlagen:
Stråldosen avtar med kvadraten
på avståndsökningen.

Avståndets betydelse

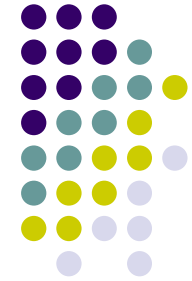
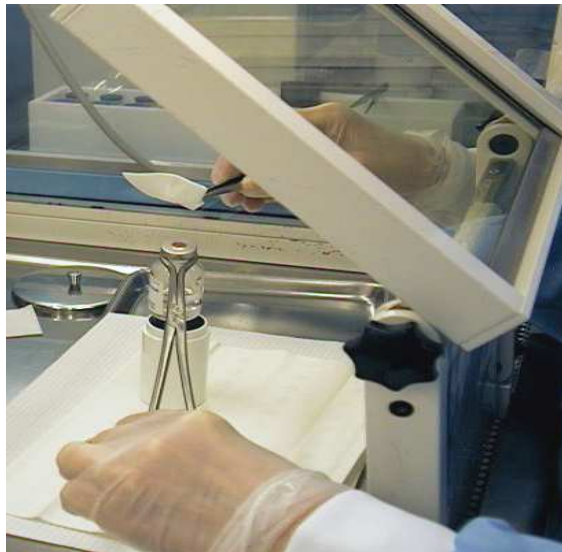

10 ml flaska med ^{99m}Tc

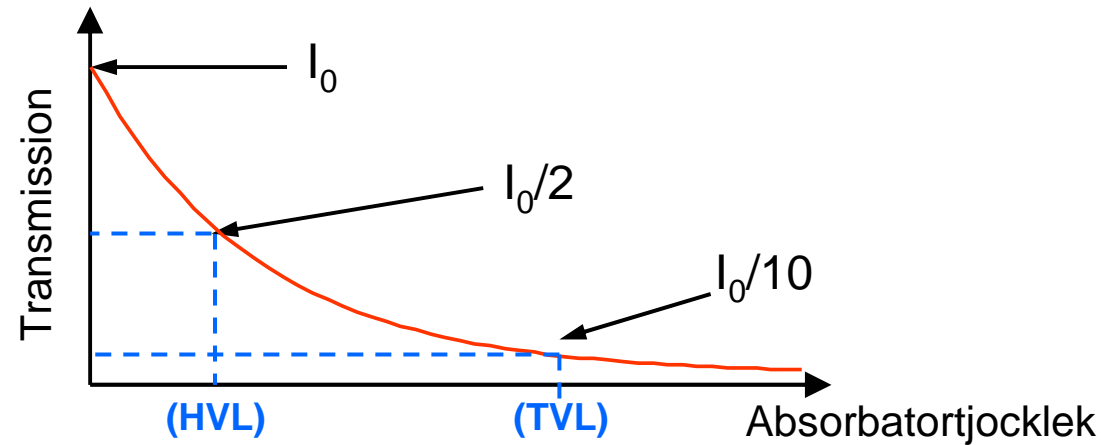
Med ett 20 cm distansverktyg reduceras doshastigheten ca 100 ggr.

Använd distansverktyg!

Skärmning

Skärmning

Strålkälla	Fotonenergi [keV]	HVL [mm Pb]	TVL [mm Pb]
^{99m}Tc	140	0,3	1
^{111}In	171, 245	0,9	3
^{51}Cr	320	2	7
^{131}I	365	3	11
^{18}F	511	6	17

Effekten av blyförkläde

Typ av undersökning	Effektiv dos [μSv]	
	Utan blyförkläde	Med blyförkläde (0,3 mm Pb)
Skelett (400 MBq $^{99\text{m}}\text{Tc}$)	2,2	1,0
CBF (1000 MBq $^{99\text{m}}\text{Tc}$)	12,0	5,0
Övriga (100 MBq $^{99\text{m}}\text{Tc}$)	0,4	0,2

*Källa: "Nuklearmedicin", Sten Carlsson,
Sven-Eric Svensson*

Flaskskydd

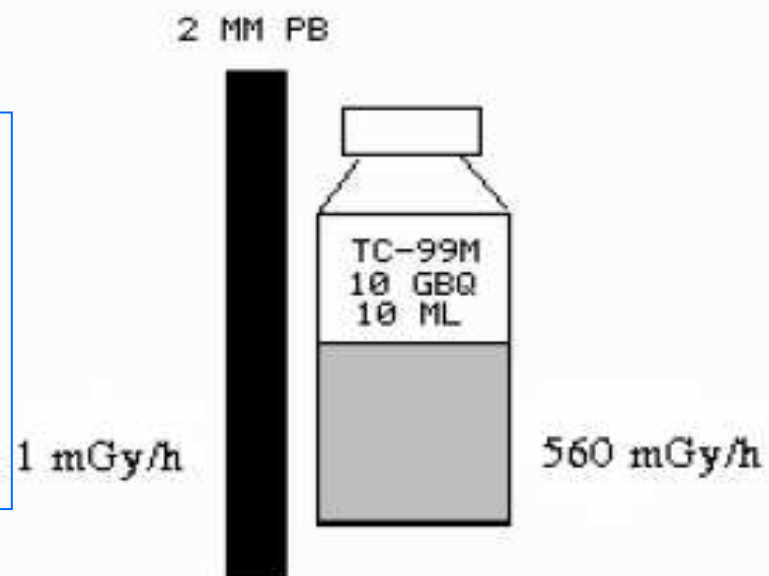
- 10 ml ^{99m}Tc -eluat = 56 mGy/h/GBq

Om 20 GBq i medel elueras per dag och man håller i flaskan 20s/d (235 d/år)

Fingerdoser:

Utan blyskydd: 1462 mGy/år

Med blyskydd: 2,6 mGy/år

Bild: "Nuklearmedicin", Sten Carlsson, Sven-Eric Svensson

Förvara ampuller i strålskydd!

Sprutskydd

- 1 ml ^{99m}Tc = 0,055 mGy/h/MBq

Medeltal: 470 MBq/pat ^{99m}Tc , ca 500 inj/personal på ett år. Personal antas hålla i sprutan ca 15 s/inj

Fingerdoser:

Utan blyskydd: 54 mGy/år

Med blyskydd: 0,4 mGy/år

Utan skydd		Med skydd
0.4 mGy/h		0.004 mGy/h
0.8 mGy/h		0.01 mGy/h
4.2 mGy/h		0.04 mGy/h
22 mGy/h		0.16 mGy/h
8 mGy/h		6 mGy/h

400 MBq Tc-99m in 1 ml

Bild: "Nuklearmedicin", Sten Carlsson, Sven-Eric Svensson

Använd sprutskydd!

Skärmning β -strålning

- I tunga metaller omvandlas β - partikelns energi till bromsstrålning
- Tjockt plexiglas ger bättre strålskydd

Skärmning β -strålning

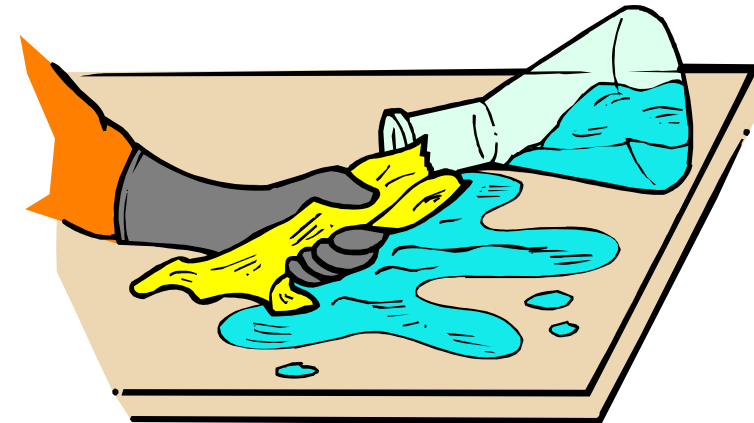
Strålkälla	Energi β [keV]	Räckvidd [mm]	
		plexiglas	Luft
^{153}Sm	≤ 807	2,5	
^{89}Sr	1492	5,5	
^{32}P	1710	7,1	7600
^{90}Y	≤ 2284	9,7	10300

Undvik att titta oskyddat
på öppen strålkälla

Kontaminering - Intern bestrålning

- Via huden
- Inandning
- Förtäring

- Spridningskällor
  - Spill
  - Ventilationsundersökningar

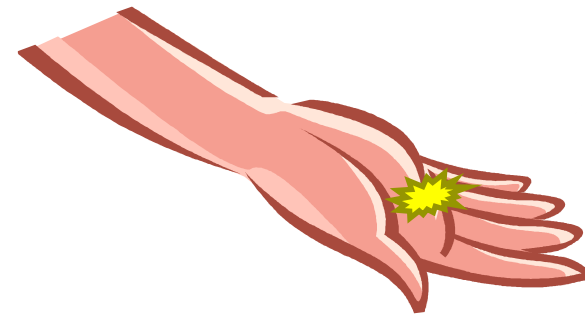

Stråldos till hud

- 0,05 ml droppe ^{99m}Tc på huden $\approx 8,8 \cdot 10^{-3} \text{ mSv/h} \cdot \text{kBq}$
  - Om 0,05 ml HDP (ca 50 MBq) $\Rightarrow 440 \text{ mSv/h}$

Använd handskar!

Hur mycket sprids på avdelningen?

- Strykprover från Göteborg, 2001:
  - Från arbetsytor
- Strykprover från Karlstad, 2006:
  - Personalens händer

Resultat

- Göteborg
  - Små spår av kontaminering (^{99m}Tc) över hela avdelningen (Bq) – samtliga mätplatser visade förhöjda värden
- Karlstad
  - Mätbar handaktivitet på samtliga (^{99m}Tc)
    - Mättillfälle 1: 0,012-0,25 kBq
    - Mättillfälle 2: 0,018 – 0,68 kBq

1 droppe (0,05 ml), 0,68 kBq $\approx$ 6 $\mu\text{Sv/h}$

Hur hög är personalstråldosen från internkontaminering?

- Mätningar på personal i helkroppsräknare
  - Sahlgrenska 1996-2001 (Enrique Gómez, Gunnel Magnusson, Jakobína Grétarsdóttir)

Resultat

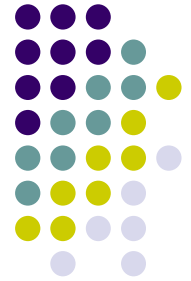
- 124 helkroppsmätningar
  - 98 st (79 %) spår av ^{99m}Tc eller ^{201}Tl
- Medelvärde (^{99m}Tc) 1,7 kBq/person

Effektiv dos vid intern kontamination

- Gränsvärde för intern kontamination
  - Annual Limit of Intake (ALI)
  - För ^{99m}Tc : 1400 MBq (ger 20 mSv)
- Effektiv dos vid intag av Tc-99m perteknetat
  - 0,014 $\mu\text{Sv}/\text{kBq}$

Effektiv dos vid intern kontamination

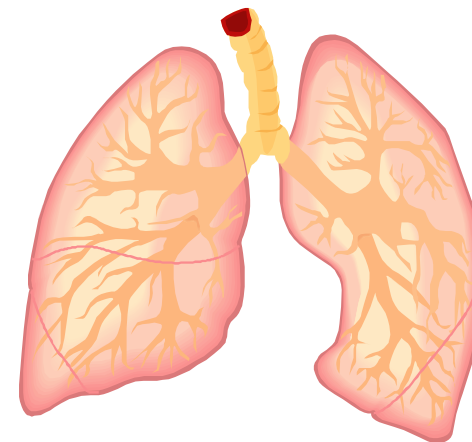

- Dagligt intag av 1,7 kBq ger 6 $\mu\text{Sv}/\text{år}$
(0,03 % av ALI)

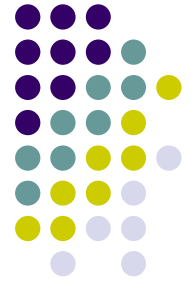
Ventilation

- En ventilationsundersökning ger ca 35 kBq till BMA , dvs ca 0,5 μ Sv
- 30 undersökningar/år ger 15 μ Sv

Hur kan vi minska spridningen?

- Använd handskar vid
  - all hantering av aktivitet
  - alltid inne i hotlab
  - vid beröring av sprutskydd, lock och handtag till avfallsburkar
  - Arbeta med ventilationsutrustning

Hur kan vi minska spridningen?

- Byta/ta av handskar innan du tar på något som är rent t. ex.
  - dörrhandtag
  - kranar
  - tangentbord
  - pennor
  - telefoner

Stråldoser intern vs extern bestrålning

- Effektiv dos till BMA (Sahlgrenska)
  - Externa strålkällor: 2,7 mSv/år
  - Intern kontamination: ca 0,02 mSv/år

SLUTSATS: Stråldos från kontamination låg jämfört med stråldos från externa strålkällor

Sammanfattning - hur kan vi minska stråldoserna?

- Reducera bestrålningen från externa strålkällor
  - Öka avståndet
  - Använd strålskydd (blyförkläden, sprutskydd..)
  - Minimera tiden
- Minska risken för kontaminering/intern bestrålning
  - Använd handskar vid all hantering av strålkällor
  - Byt handskar och plastunderlägg ofta
  - Förtär ej mat eller dryck i arbetslokalerna

Tack för uppmärksamheten!

